

Begrepp	Förklaring	Exempel
Allegori	Ursprungligen <u>berättelser</u> och bilder med konsekvent genomförda dubbelbetydelse, så att det som skildras kan framstå som oskyldigt och harmlöst, men i själv verket framställer tankeväckande <u>budskapsom</u> även kan vara provokativa. Numera avses med <u>allegori</u> inte alltid genomförda och konsekvent fasthållna dubbelmeningar, det kan även åsyfta tolkningar som lyfter fram mer eller mindre konsekvent genomförda dubbelmeningar.	
Alliteration	ljudlikheter i ordens början	Alf Henrikssons Alfabetets användning anar aporna aldrig
Anafor	medvetna upprepningar	
Analys	riktar in sig i detalj på hur en litterär <u>text</u> (eller bild eller annat) är uppbyggd	
Antiteser	till synes oförenliga motsatser, till exempel obekant och välbekant, kort och evig, bitter och ljuv	obekant och välbekant, kort och evig, bitter och ljuv.
Assonanser	upprepningar av ljudlikheter i betonad stavelse som inte infaller i ordets slut	
Ballad	ursprungligen en medeltida dansvisa som oftast är episk, det vill säga berättande. Balladen blandar episka, dramatiska och lyriska sätt att uttrycka sig och innehåller ofta många repliker.	
Berättelse	återger ett händelseförlopp i efterhand, antingen kronologiskt eller med uppbruten kronologi. En <u>berättelse</u> består ofta av följande beståndsdelar: en presentation av personer, plats och tid, en beskrivning av en komplikation eller ett problem som ska lösas samt till	

	sist en avslutning där lösningen på komplikationen presenteras.	
Berättare	är en gestaltad röst som förmedlar ett händelseförlopp och bör inte förväxlas med författaren.	
Berättelsenivå	beskriver hur berättandet kan ske på flera olika nivåer i en <u>berättelse</u> , till exempel med <u>ramberättelse</u> och olika <u>berättare</u> i berättelsen.	Selma Lagerlöfs "Den heliga natten", är uppbyggd kring två tydligt närvarande <u>berättare</u> i två olika tidsplan och tre olika <u>berättelser</u> , som pågår parallellt.
Berättarperspektiv	beskriver rösten i berättandet, vem som berättar och varifrån det berättas, det vill säga berättandets förhållande till berättelsens kronologi samt till den fiktionsvärld och de händelser som det berättas om.	
Besjälning	döda ting besjålas och förmänskligas.	"Vårvindar friska/ leka och viska" som inleder visan "Stackars Anna eller Molltoner från Norrland" av Euphrosyne (pseudonym för Julia Nyberg).
Bildningsroman	kallas ibland även utvecklingsroman. Det är en roman i vilken en ung människa växer upp och utvecklas genom olika händelser och situationer.	
Blankrad	en tom rad utan någon <u>text</u> .	
Budskap	är det som läsaren uppfattar som textens grundtanke. Det är sällan entydigt utan varierar beroende av uttolkaren och behöver inte knytas till författarens avsikt.	
Centrallyrik	en kort koncentrerad dikt som ofta handlar om ämnen som kärlek, död, natur.	
Dagbok	är en kronologiskt och successivt förd redogörelse för händelser i en människas liv, ofta genom daterade textavsnitt.	

Dekadens	en litterär rörelse runt sekelskiftet 1900 som gick ut på att gestalta motsättningar mellan estetik och etik och mellan materiell framstegstro och andlig pessimism.	
Elegi	en litterär rörelse runt tillbakablickande klagodikt som beklagar och berättar i två rader.	
Epigram	en kort satirisk dikt med en träffande och elegant formulerad avslutning.	
Episodisk	när ett <u>verk</u> är uppdelat i <u>berättelser</u> som går att läsa var för sig, men också hänger ihop och tillsammans bildar en helhet.	
Expressionism	konstrikning som uttrycker starkt subjektiva och överdrivna känslor.	
Fabel	(även <u>story</u>) avser ett kronologiskt händelseförlopp och brukar i berättande särskiljas från <u>intrig</u> eller plot. <u>Fabler</u> är också en undergenre till <u>berättelser</u> , vanligen med djur som huvudkaraktärer (se <u>fablernedan</u>).	
Fabler	Fabeln tillhör de folkliga berättargenrerna med rötter långt tillbaka i tiden och är en kortberättelse koncentrerad till ett enda tydligt händelseförlopp med en moralisk sentens i slutet. I centrum står förmänskligade djur med stereotypa egenskaper. Någon regelrätt <u>fabel</u> har Lagerlöf inte skrivit, därtill är hennes persongestaltningar för komplexa. Däremot har hon skrivit djurberättelser.	
Fokalisering	berättarteknisk term för att beskriva och analysera med vems blick en läsare leds genom fiktiva gestaltningar av händelser, miljöer och personer. Man skiljer mellan intern och extern <u>fokalisering</u> . Extern <u>fokalisering</u> innebär att miljöer, händelser och personer betraktas och bedöms utifrån av berättaren.	Här är ett exempel på extern <u>fokalisering</u> från inledningen till Nils Holgerssons underbara resa: "Det var en gång en pojke. Han var sådär en fjorton år gammal, lång och ranglig och linhårig. Inte stort dugde han till: han hade mest av allt lust

	Intern <u>fokalisering</u> innebär att berättaren så att säga förflyttar sig in i en av de gestaltade personerna och läsaren leds genom de fiktiva gestaltningarna av händelser, miljöer och övriga personer utifrån dennes perspektiv.	att sova och äta, och därefter tyckte han om att ställa till odygd.” Här är ett exempel på intern <u>fokalisering</u> några stycken längre ner i samma kapitel: ”Han visste inte om han hade sovit litet eller länge, men han vaknade vid att han hörde ett lätt buller bakom sig. På själva fönsterbrädet rakt rätt framför pojken stod en liten spegel, och i den syntes nästan hela rummet. I detsamma som nu pojken lyfte huvudet, råkade han titta i spegeln, och då såg han, att locket till mors kista hade blivit uppslaget.”
Fri vers	grupperingen av <u>strofer</u> inte regelbunden, det förekommer inte <u>rim</u> och raderna är olika långa.	
Hymn	bejakande jubelsång.	
Inrim	vanliga <u>rim</u> inne i versrader eller en överensstämmelse mellan ljud inuti den betonade stavelsen i två ord, t. ex. guld i mund.	Här är exempel på både alliteration och <u>inrim</u> i en <u>strof</u> ur Frithiofs saga av Esaias Tegnér: Nu rider rike Ring över Bifrost, sviktat för bördan bågiga bron. Upp springa Valhalls valvdörrar vida; Asarnas händer hänga i hans.
Intertextualitet	innebär direkta eller indirekta hänvisningar och anspelningar från ett litterärt <u>verk</u> till ett annat.	Ett tydligt exempel är när Pippi Långstrump leker skeppsbrott och själv nämner Robinson Crusoe. valvdörrar vida; Asarnas händer hänga i hans.
Intrig	(även plot) avser kronologin i återberättandet, som inte alltid behöver följa själva händelseförloppets kronologi utan	

	kan till exempel börja med att återge hur ett händelseförlopp slutar.	
Konstsaga	en <u>berättelse</u> med sagodrag skriven av en namngiven författare.	
Legend	en <u>berättelse</u> som antas ha en förankring i en historisk händelse eller person och kan handla om ett religiöst under.	
Liknelse	någoting blir belyst och åskådliggjort genom att liknas vid något annat; en <u>liknelse</u> kan vara en lång <u>berättelse</u> eller ett kort uttryck	"dina ögon är som eldar".
Lovsång	<u>hymn</u> som bejakar och besjunger.	
Lärodikt	en dikt skriven för att undervisa, informera och debattera.	
Memoar	är en tillbakablickande beskrivning av ett liv genom ett urval av händelser som omtalas.	
Metafor	ett ord eller en fras som ersätter och fångar upp en aspekt av det som egentligen avses: en <u>metafor</u> är mer entydig än en <u>symbol</u> eftersom både det som avses, sakledet, och det som det liknas vid, bildledet, tydligt framgår av sammanhanget. Det beror på att man måste ersätta metaforen med sakledet för att förstå den: om Akilles kallas "lejonet" finns faktiskt inget lejon i innehållet. Ofta skrivs båda leden ut och metaforen blir då som en <u>liknelse</u> där "som" uteslutits.	
Metrik	läran om versers <u>rytm</u> , verslära.	
Motiv	återkommande typsituationer som belyser och gestaltar ett <u>tema</u> . Ibland används också <u>tema</u> och <u>motiv</u> synonymt. Vanliga <u>motiv/teman</u> är vänskap, kärlek, död, uppbrott, sökande etc.	

Naturalism	en litterär rörelse under det sena 1800-talet som gick ut på att gestalta realistiska händelseförlopp och personer för att undersöka och <u>visa</u> hur givna förutsättningar påverkar människors handlande.	
Ode	En lovprisande variant av <u>hymn</u>	
Paradox	till synes oförenliga motsatser ställs mot varandra.	
Parafra	omskrivning av en redan existerande <u>text</u> , ofta för att förklara innebörden i texten.	
Parallellism	samma tanke upprepas och varierar i två eller flera led..	
Personifikation	ett abstrakt begrepp framställs som en person	Döden och döendet framställs som personer i Karin Boyes dikt "De lugna stegen bakom": "Lyssnar jag, hör jag livet fly/ständigt snabbare nu./ De lugna stegen bakom/Död, det är du."
Porträttdikt	en dikt som innehåller en karaktärsbeskrivning av en person.	
Psalm	en hyllningssång, besläktad med hymnen som är skriven för att ingå i en religiös ritual för att stärka känslan av gemenskap.	
Ramberättelse	en <u>berättelse</u> som så att säga ramar in en huvudberättelse och ofta utspelas i nuet.	
Rim	bildas när vissa ljudföljder upprepas i olika ord och vanligen avses <u>slutrim</u> som man-kan och kvinna-vinna. Andra vanliga exempel på <u>rim</u> är upprepningar av ljudlikheter i ordens början, <u>alliteration</u> , och upprepningar av ljudlikheter i betonad stavelse som inte infaller i ordets slut, <u>assonans</u> .	
Rollidikt	en dikt i jagform där åsikterna som förs fram läggs i munnen på en	

	person som är av annat kön eller ålder eller lever i andra förhållanden än författaren själv. Begreppet används även när en författare låter ett träd, en blomma etc. ”komma till tals”.	
Rytm	bildas av regelbundna växlingar mellan starkare och svagare betoning, används ofta för att skapa effekt i litterära texter och för lyrik är <u>rytm</u> en nödvändig del av textens uppbyggnad.	
Satir	en <u>text</u> som är skriven på ett elakt och hånfullt, men ändå elegant sätt.	
Sensmoral	slutsats eller lärdom av moralisk slag som sammanfattar budskapet i en <u>berättelse</u> och ofta avslutar berättelsen.	
Sinnesanalogier	olika sinnesintryck ställs samman för att skapa en upplevelse på flera sinnesplan.	mörk röst (syn + ljud), varm färg (känsel + syn)
Skandera	att läsa en dikt taktfast.	
Strof	en gruppering av ett antal rader som är avskild från nästa grupp med en tom rad, en <u>blankrad</u> .	
Symbol	betecknar något utöver sin bokstavliga betydelse och kan alltså till skillnad från metaforen förstås både bokstavligt och symboliskt.	Konventionella exempel är kronan som <u>symbol</u> för makt och hjärtat som <u>symbol</u> för kärlek. I litterära texter används ofta mer tillfälliga och individuella <u>symboler</u> och vad en sådan <u>symbol</u> förmedlar kan tolkas på olika sätt.
Story	(även <u>fabel</u>) avser ett kronologiskt händelseförlopp och brukar i berättande särskiljas från <u>intrig</u> eller plot.	
Tema	kan formuleras som en grundtanke eller bärande idé i en <u>text</u> och formuleras ofta utifrån en specifik <u>tolkning</u> av innehåll och <u>budskap</u> .	

Text	är ett system av tecken som bär fram innehållet och enligt detta synsätt kan alla slags teckensystem som bär fram innehåll definieras som texter. Enligt receptionsforskare blir texterna till i själva läsakten och tolkningen.	
Tolkning	går ett steg längre än en analys och kommenterar vilka effekter, betydelser och <u>budskap</u> en texts uppbyggnad kan ge.	
Verk	åsyftar en konstnärlig produkt och innefattar ofta en förståelse av innehållet i produkten som reellt existerande oberoende av läsning och <u>tolkning</u> .	
Vers	är den litteraturvetenskapliga termen för diktrad.	
Versepos	längre berättande dikt.	
Versfot	är en kombination av minst två stavelser, där minst en är betonad. Beroende på hur många stavelser versfoten består av, och vilken eller vilka som är betonade respektive obetonade har versfoten ett namn. Den betonade stavelsen markeras med X och den obetonade markeras med x: <u>Troké</u> : Xx <u>Jamb</u> : xX <u>Spondé</u> : XX <u>Daktyl</u> : Xxx <u>Anapest</u> : xxX	
Versmått	Olika versfötter kan kombineras så att rytmiska mönster bildas. När de följer ett mönster enligt fasta regler kallas detta mönster för <u>versmått</u>	hexameter och alexandrin.
Visa	tonsatt dikt.	